

Sylvie Drkošová: Rebelující ženské hrdinky v dystopických románech pro mládež

posudek vedoucího diplomové práce

Ústav české literatury a komparatistiky FF UK v Praze, obor komparatistika

Sylvie Drkošová se ve své diplomové práci zabývala jedním z populárních žánrů četby současné mládeže, dystopiemi s dívčími hrdinkami. Může být poněkud překvapivé, že se žánr dystopie, vzešlý z ideologických střetů konce 19. a první poloviny 20. století a později rozvíjený spíše v subkulturní produkci, stal v současné době natolik populárním. Novodobá dystopická tvorba navíc nabízí mládeži kromě notné dávky pesimismu velké prolnutí genderových rolí, které dosavadní fantasy literatura, včetně té označované jako dívčí, spíše utvrzovala (sága Stmívání).

Tématem diplomové práce ovšem není samotný žánr, ani jeho nejvýraznější či nejnámější díla, ale jejich recepce mezi předpokládanou cílovou skupinou, dospívajícími dívkami. Dobře promyšlená a provedená recepční analýza se nabízí jako metoda, která může mnohem lépe než textová analýza pomoci zkoumat důvody oblíbenosti těchto děl mezi současnou mládeží a hledat spojitost s proměnami společnosti, se kterými nástup nově populárního žánru může souviset.

Aby autorka mohla provést dostatečně promyšlený a kvalifikovaný výzkum, pustila se nejdříve do důkladného seznámení s problematikou. Je třeba ocenit její schopnost shromáždit množství relevantní literatury i schopnost ji zpracovat do přehledného a hladce plynoucího textu. V první kapitole seznamuje čtenáře se žánrem, jeho vývojem a jeho souvislostí s obdobím dospívání. Samostatná podkapitola je věnována i příbuznosti dystopického románu pro mládež s Bildungsromanem, která se nabízí jako jedna z možností vysvětlení jeho popularity.

Druhá kapitola je potom věnována genderové stránce spekulativní fikce. V rámci pečlivého zpracování představuje autorka genderovou problematiku ve fantastické literatuře i v literatuře pro děti a mládež. Poté přejde k rebelujícím hrdinkám. Ve výkladu vede linii od Jane Eyrové po hrdinky analyzovaných děl - Katniss z *Hunger games* a Tris z *Divergence*, u kterých ukazuje, jak jsou v rámci vyprávění stavěny do tradičně mužských i ženských hrdinských rolí a jak je kombinují.

Autorka v těchto dvou kapitolách probrala vyčerpávajícím způsobem témata související se studovaným žánrem. Nespokojila se jen s bohatou literaturou přímo o dystopiích, ale doplnila ji i o širší souvislosti. Za slabinu této části práce by snad mohla být považována menší distance od fikčního světa v analýze postav obou hrdinek, ale zvolená rétorika odpovídá pojetí následného výzkumu mezi čtenářkami, které o postavách oblíbených knih neuvažují jako o jistých autorských strategiích, ale jako o živých bytostech.

Tím se dostávám k jádru samotné práce ve třetí kapitole. Výzkum byl založen na polostrukturovaných rozhovorech se čtenářkami. I když by bylo zajímavé zahrnout do výzkumu i postoje mužských čtenářů, omezení na dívky je smysluplné, protože jsou pravděpodobně hlavní cílovou skupinou této produkce a aktivní ženské hrdinky se mohou stát pro ně přímou inspirací, zatímco výzkum zaměřený na mužské čtenáře by patrně směřoval k odlišným tématům. Autorka si dala za cíl zjistit, „jak na silné rebelující hrdinky v dystopických románech čtenářky reagují, nakolik se s nimi ztotožňují, a v souvislosti s tím, jak vnímají vlastní postavení ve společnosti“. Výzkum působí promyšleně, směřuje postupně od tematiky spojené s žánrovou zkušeností, přes vnímání genderových rysů hrdinek (a hrdinů) knih po otázky směřující k obecnějším představám ohledně možností a rolí očekávaných u žen. Zajímavým výsledkem výzkumu je převažující optimismus ohledně svého budoucího postavení ve společnosti a ohledně možností, které se ženám nabízejí. Ten může

souviset s přijímáním aktivních hrdinek dystopií jako reálných a uvěřitelných. Požadavek na realističnost a uvěřitelnost může u spekulativní fantastické literatury znít jako paradox, ale jak vyplývá z odpovědí respondentek i z výzkumů populární kultury, utopičnost populárních produktů (a zvláště žánrů určených tradičně pro ženy) je přijatelná jen do té míry, pokud není příliš vzdálená od reálného světa.

Recepční analýza není jednoduchou záležitostí a záleží hodně na schopnosti a zkušenosti tazatele vést rozhovor, ve kterém se podaří dostat hlouběji za základní otázky, stejně jako záleží na štěstí na respondenty schopné zajímavých odpovědí. Výzkum tak často nepřinese natolik zajímavé výsledky, jak by se dalo očekávat. V tomto případě se nepodařilo úplně propojit současnou oblibu žánru s probíhajícími proměnami v globalizované společnosti a náladami a očekáváními, které v ní panují.

Celkově ale považuju autorčin výzkum důkladný a promyšlený, plně vyčerpávající zvolenou problematiku. Předloženou práci proto rád **doporučuju k obhajobě** a navrhuju hodnocení známkou **výborně**.

V Holubicích 30. 8. 2016,

Jakub Machek